

Läsliv

2023 #2

Det ska
vara enkelt
att läsa

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Sista numret!

Läsliv flyttar
till digitala
kanaler.

Vinnarna av **Läsguldet 2023**

EPA book club blev en succé

Kristina Göransson och Britt-Inger Rörborn
startade bokcirkel för EPA-ungdomar

Att våga tänka utanför tidningsboxen

När ungdomarna i jämtländska Svenstavik inte ville komma till biblioteket, ja då kom biblioteket till dem. Nu har specialläraren Kristina Göransson och bibliotekarien Britt-Inger Rörborn tilldelats MTM:s pris Läsguldet 2023 för sin bokcirkel med ungdomarna – EPA book club. MTM:s generaldirektör Magnus Larsson sa i pressmeddelandet om vinnarna att bokcirkeln är ett bra exempel på hur vi som arbetar läsfrämjande måste tänka. Nämligen att det inte går att göra som vi alltid gjort. Vi måste hela tiden utveckla våra metoder, våga tänka nytt och utanför boxen.

Och det är just vad vi på redaktionen för Läsliv gör nu. Det har varit fantastiskt roligt att göra Läsliv men nu tänker vi utanför tidningsboxen och det här blir den sista utgåvan som papperstidning och taltidning. Vi kommer att fortsätta lyfta läsfrämjande initiativ, boktipsa och bevaka språkfrågor – men vi kommer göra det digitalt i våra nyhetsbrev och i sociala medier. Kanske har du redan märkt att vi stegat upp utgivningen av våra nyhetsbrev det senaste året? För precis som alla som vill inspirera och nå ut med ett viktigt budskap behöver vi vara där våra målgrupper är. Då gör vi som mest nytta.

Till alla er som läst Läsliv, och alla er som medverkat som intervjupersoner, skribenter, fotografer eller illustratörer genom åren: Tack!

FOTO: SARAH PERFEKT

Anette Säfstrom

**Anette Säfstrom,
redaktör**

anette.safstrom@mtm.se

”
Det går inte
att göra som
vi alltid gjort.

6

10

14

INNEHÅLL

- 3** Vi tänker nytt
- 4** Nya rapporter om tillgänglig läsning
- 5** Alla pratar om AI
- 6** Vinnarna av Läsguldet
- 10** Legimus på Bredablickskolan
- 13** Boktips för barn och unga
- 14** Vinnaren av Lättlästpriset
- 15** Nyheter om Lättläst
- 16** Klarspråk och lättläst allt viktigare
- 17** Muntlig berättartradition
- 18** Frågor och svar
- 19** Quiz och serie

Läsliv ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier 2–4 gånger per år. Citera oss gärna men ange källa. Det är gratis att prenumerera och den finns som tryckt tidning och taltidning. För frågor kring prenumeration kontakta oss via info@mtm.se eller via telefon 040-653 27 10 (vardagar 8.30-12). **Adress:** MTM, Box 51, 201 20 Malmö. **Hemsida:** www.mtm.se **Redaktion:** Hedvig Weibull, Martin Strandberg, Anette Säfstrom, Björn Gadd, Maria O'Donnel, Mats Kristersson. **Andra medverkande:** Ida Bengmark, Ellen Follin, Jenny Holmlund. **Ansvarig utgivare:** Magnus Larsson. **Tryck:** Taberg Media Group. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Elliot Elliot

Vi tänker nytt!

2024 flyttar innehållet i Läsliv till MTM:s nyhetsbrev. Följ oss där för nyheter och inspiration om tillgänglig läsning!

Som kunskapscentrum för tillgänglig läsning vill vi på MTM dela med oss av kunskap och inspirera. Läsliv har länge varit en viktig kanal för att nå er förmedlare men nu är det dags för förändring. Det här blir det sista numret av tidningen och framöver hittar du inspirerande intervjuer, nyheter och aktuell forskning om tillgänglig läsning i våra nyhetsbrev. Där håller du dig också uppdaterad om webinarier, digitala sändningar och våra mässor och konferenser. Vi hoppas att vi på så sätt kan vara än mer aktuella, nå er snabbare och nå ut till fler!

Till höger hittar du länkar till våra nyhetsbrev och sociala kanaler. Tack för att du läst Läsliv och för att du följer Myndigheten för tillgängliga medier digitalt!

Vad vill du läsa om?

Vi vill veta vad just du vill läsa om i våra nyhetsbrev. Hjälp oss genom att svara på en enkät. Scanna QR-koden eller gå till sajten: mtm.se/lasliv2023

Prenumerera på våra nyhetsbrev
www.mtm.se/om-oss/nyhetsbrev

Kolla också in oss på
 facebook och LinkedIn.
 Läs om våra sociala kanaler:
www.mtm.se/om-oss/sociala-medier

Kunskapen växer om olika sätt att läsa

Under 2023 har MTM varit med och tagit fram sex publikationer om tillgänglig läsning. Läs dem gärna på mtm.se eller se dem presenteras i sändningar på mtm.screen9.tv.

Tillgänglig samhällsinformation

Under pandemin blev det tydligt att viktig information inte nådde alla i samhället. Därför gjorde MTM en kunskapsöversikt om tillgänglig samhällsinformation. Utifrån resultatet av den rapporten tog vi fram en vägledning tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Vägledningen riktar sig till alla som behöver nå ut med samhällsinformation.

- ▶ Kunskapsöversikt: **Inkluderande kris- och samhällsinformation**
- ▶ Vägledning: **Tillgänglig samhällsinformation**

Lättläst

En del lättlästa böcker är utformade med så kallat frasanpassat radfall – att raden bryts vid en naturlig paus i texten. MTM ville ta reda på om det underlättar läsningen. Resultatet var tydligt: majoriteten av deltagarna i studien föredrog det.

MTM gjorde även en summering av en studie om lättläst. I studien följde man en produktion av en lättläst bok för att se vad som vägs in för att göra en text lättläst. Arbetet visade sig vara en balans mellan att underlätta läsningen och värna berättelsens litterära kvaliteter och dramaturgi.

- ▶ **I huvudet på en lättlästförfattare och två lättlästredaktörer**
- ▶ **Frasanpassat radfall**

Talböcker och högläsning

I en ny rapport om att läsfrämja för öronen presenterar vi en undersökning om hur folkbibliotek arbetar med högläsning och läsning som social aktivitet – något att göra tillsammans med andra.

Vi arbetar i skrivande stund även med en kunskapsöversikt om hur det fungerar för högskolestudenter att studera med talböcker som kurslitteratur.

- ▶ **Att läsfrämja för öronen**
- ▶ Kunskapsöversikt: **Talböcker och lyssningslitteracitet på högskola och universitet**

Alla pratar om...

Vi kommer fortfarande att behöva mänskliga inläsningar för flera ämnen.

I bokvärlden pratas det mycket om AI-röster. Hur påverkar utvecklingen av syntetiska röster talböckerna i Legimus?

TEXT: HEDVIG WEIBULL

Ulrica Lejbro är talboksspecialist på MTM. Hon menar att AI-rösterna är en utveckling av ett arbetssätt som MTM haft länge.

– AI-röster är en modernare typ av talsyntes. Vi har producerat kurslitteratur med talsyntes sedan 2006 och i dagsläget gör vi fler än tusen svenska och engelska talböcker med talsyntes varje år.

Under hösten 2023 har MTM köpt in bättre och modernare syntetiska röster. MTM tar inte fram egna syntetiska röster utan köper dem av kommersiella aktörer, berättar Ulrica Lejbro.

– Vi arbetar med att försöka göra varje bok så bra som möjligt. Bland annat lägger vi till uttal för speciella ord i ett lexikon som sedan används av talsyntesrösten för att uttala orden korrekt.

Christina Tännander är doktorand på KTH och projektledare på MTM. Hon menar att det inte räcker att erbjuda en AI-röst för att en bok ska bli tillgänglig.

– Det krävs också att man märker upp texten med rubriker, fotnoter och liknande så att läsaren kan navigera i den digitalt. Och vissa ämnen är svårare att göra med talsyntes än andra. Till exempel fysik och språk som innehåller formler, fonetisk skrift och annat som är svårt att läsa upp. Därför kommer vi fortfarande att behöva mänskliga inläsningar för flera ämnen.

Är det troligt att MTM kommer producera skönlitteratur med AI-röster i framtiden?

– I dagsläget kommer vi inte ändra urvalet för vilka slags titlar vi gör med mänskliga röster respektive talsyntesröster, säger Christina Tännander.

Ulrica Lejbro tror att om MTM ska gå över till AI-röster i framtiden så kommer det ske i små steg.

– Det är möjligt att vi först kan producera en bok med talsyntes så att den kommer ut i Legimus snabbt, och sedan ersätter den med en inläst talbok. Vi måste hela tiden utvärdera hur rösterna uppfattas av användarna. På lång sikt är det möjligt att MTM också kommer producera vissa skönlitterära titlar med de moderna talsyntesrösterna, säger Ulrica Lejbro. ●

På mtm.se kan du läsa mer om hur produktionen av talböcker går till.

Juryns vinnarmotivering

Med driv och engagemang arbetar specialläraren Kristina Göransson och folkbibliotekarien Britt-Inger Rörborn med gränsöverskridande nytänkande i bokcirkeln EPA book club.

Med kreativitet och läslustig inställning har de lämnat sin trygga miljö och möter ungdomar där ungdomar är. Genom individuella anpassningar får Kristina och Britt-Inger skoltrötta, läsovana unga att läsa på sina villkor.

Läsguldet

Tillgänglig läsning för alla

Vägen till läsning gick genom EPA-traktorer

Britt-Inger Rörborn och Kristina Göransson vinner Läsguldet för bokcirkeln EPA book club.

TEXT: MARIA O'DONNELL FOTO: ANNA WILHELMSSON

Kan EPA-traktorer verkligen vara vägen till läsning för ungdomar?
– Ja, det kan det!

Det vet Kristina Göransson och Britt-Inger Rörborn som vunnit årets Läsguld.

– Vi är hedrade och överrumplade, säger de båda skrattande – folkbibliotekarien Britt-Inger och specialläraren Kristina i Svenstavik i Bergs kommun i Jämtland. De har fått veta att de vunnit årets Läsguld för att de skapade en bokcirkel för ungdomar som heter EPA book club.

Det började med att Kristina Göransson läste en studie om unga killars bristande läsförmåga och läsintresse. Hon skakade på huvudet och ringde upp det lokala folkbiblioteket för att se vad man kunde göra tillsammans. Hon råkade komma fram till Britt-Inger Rörborn. De kände knappt varandra från början men tillsammans skapade de en bokcirkel för EPA-ungdomar.

– Jag var först skeptisk när Kristina ringde och ville göra något åt de läsovilliga unga killarna i kommunen, säger Britt-Inger. Hur ska man få dessa unga killar att slita sig från sitt mekande med Epa-bilen och börja läsa, och i en bokcirkel? De vill ju inte ens komma till bibblan.

FOTO: PRIVAT

Men det var i det som idén föddes. Om killarna inte vill komma till bibblan får vi väl ge oss dit där killarna är, resonerade de. De lämnade sin trygga skol- och biblioteksvärld och frågade ungdomarna vad som skulle kunna få dem att läsa. Vad skulle de locka med? Ungdomarna ville träffa influensern Felix Eriksson som är på Youtube med över 50 000 följare. Han är från Hällfors, och mekar med bilar.

Kristina och Britt-Inger lovade ungdomarna att de skulle få träffa Felix och med extra pengar från regionbiblioteket fick de

Imre Alfredsson var en av deltagarna. Här är han i sitt garage med författaren Pär Sahlin som blivit en viktig förebild.

På Bokmässan berättade Elias Engelsperger och Imre Alfredsson om hur de som icke läsare tog boken till sig när det var på deras villkor.

Kristina och Britt-Inger har skrivit boken **EPA book club – metoder för en lyckad bokcirkel** på Hegas förlag.

”

När vi hade kört en omgång med bokklubben kom det fler förfrågningar: ”Blir det en ny sådan där bokklubb?”

➔ Felix att komma. Men inte bara han utan även författaren Pär Sahlin, som skrivit bokserien Sävaträsk på Hegas förlag fick dem att ses vid flertalet tillfällen i Svenstavik.

Böckerna handlar om ungdomar som gillar Epa-traktorer och eftersom de flesta ungdomarna i Svenstavik också gör det, så tänkte Britt-Inger och Kristina att det borde passa. Att Pär Sahlin dessutom kunde vara en manlig förebild för killarna var viktigt tänkte de.

Författaren Pär Sahlin deltog tre gånger i bokcirkeln, två fysiskt på plats och ett digitalt. Kristina och Britt-Inger ordnade med pizza och hämtade och körde ungdomarna så att de kunde vara med.

Sammanlagt kom 25 ungdomar, varav 22 av dem fullföljde hela cirkeln. En tredjedel var tjejer.

– När vi hade kört en omgång med bokklubben kom det fler förfrågningar. ”Blir det en ny sådan där bokklubb?” undrade ungdomarna.

Kristina och Britt-Inger har spridit metoden till andra genom föredrag. De har också skrivit en bok som kommer ut

i december på Hegas förlag: **EPA book club – metoder för en lyckad bokcirkel.**

Vet ni om ungdomarna har fortsatt läsa andra böcker efteråt?

– På Bokmässan framträdde vi tillsammans med en av killarna i bokcirkeln som också har dyslexi, och han berättade att han nu läst **The Dirt** om rockbandet Mötley Crüe. Det skulle han aldrig gjort om han inte börjat läsa med oss säger han, berättar Kristina.

Fast å andra sidan är det inte så viktigt menar Kristina och Britt-Inger. Det viktigaste är att ge ungdomarna en läsidentitet, att veta att de en gång varit med i en bokklubb, det kan de ta med sig hela livet, oavsett om de fortsätter att läsa eller inte. Målet är att skapa en positiv och lustfylld bild av läsning.

– Egentligen vill jag få min egen unge att läsa, säger Kristina. Men han gjorde det då i bokcirkeln, det räcker för mig säger hon.

Kristina berättar också om glädjen att få ytterligare ett meddelande från en ung person som lyder: Får jag vara med på den där bokgrejen? Det räcker långt. ●

Övriga finalister till Läsguldet 2023

Gulistan Kavak, författare, Stockholm

Genom sina böcker och föreläsningar vill författaren och socionomen Gulistan Kavak sprida kunskap om analfabetism. Hon växte upp med två föräldrar som varken kunde läsa eller skriva och har själv dyslexi. Målet är att ständigt vara en inspirationskälla för människor med liknande bakgrund och förutsättningar.

Madeleine Petersson, biblioteksbusen i Malmö

I sitt jobb med biblioteksbusen i Malmö arbetar Madeleine Petersson för att synliggöra de prioriterade målgrupperna och särskilt fokus läggs på de anpassade skolorna. Beståndet är helt anpassat efter målgruppen, med en tyngdpunkt på lättläst. Men en lika viktig del i arbetet är att se till att biblioteksbusen är tillgänglig rent kognitivt för besökarna.

Ida Boija, bibliotekarie inom Umeå kommun

Att målmedvetet lyfta fram och tillgodose behoven hos personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) har länge varit en drivkraft för Ida Boija, bibliotekarie på Grubbebiblioteket i Umeå. Hon ordnar familjeträffar anpassade för personer med NPF. Hon har skapat en vuxenäppelhylla och arrangerar tillgängliga bokprat, bland mycket annat.

Läs- och skrivgruppen, Kulturcentrum Skåne

I flera år har Läs- och skrivgruppen inom Kulturcentrum Skåne gett möjlighet för personer med intellektuella och kognitiva funktionsnedsättningar att utveckla både sitt läsande och sitt eget skrivande. Gruppen arbetar också för att sprida erfarenheter kring hur skrivandet kan verka läsfrämjande och inspirera andra till att arbeta på liknande sätt.

Deltagarna syns på bilden ovan. **Rad 1** från vänster: Elias Edén, Eva Henriksson, Jossan Antonsson. **Rad 2** från vänster: Annika Nettelbladt, Tove Larsson, Alice Lundh Papiernik. **Rad 3**, från vänster: Maria Timofejeff, Peter Arneson, Malin Andersson. Litteratur- och skrivpedagogerna Åsa Söderling och Jenny Friman är också med i gruppen.

Läsguldet

Om priset

MTM delar ut priset **Läsguldet – tillgänglig läsning för alla** en gång om året sedan 2018. Med priset vill vi uppmärksamma personer, organisationer eller institutioner som på ett kreativt, inspirerande och inkluderande sätt skapar möjlighet för personer med syn- eller läsnedsättning att läsa på sina villkor.

Tidigare vinnare

2022 Lynn Alpberg, bibliotekarie inom Stockholms stadsbibliotek.

2021 Frilansjournalisten och funktionshinderaktivisten Finn Hellman.

2020 Eva Fridh och Martin von Knorring för kokboken **Laga mat i blindo**.

2019 Sustainable Poetry på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg.

2018 Helena Pennlöv Smedberg och Laven Fathi för projektet Unga läser för gamla.

Rätt bok ska hitta till rätt läsare. Som bibliotekarie är det viktigt att lära känna varje elev, menar Maria Schedvin.

”Jag utmanar eleverna utefter deras behov”

För den som har svårt att läsa är det inte alltid lätt att hitta läslust. Men skolbibliotekarie Maria Schedvin har lärt sig vad hennes elever behöver och hur hon ska locka fram läsglädjen.

TEXT: IDA BENGMARK **FOTO:** ÅSA SILLER

I ett klassrum i Eslöv sitter ett gäng elever och väntar på sin skolbibliotekarie Maria Schedvin. Hon arbetar oftast på högstadieskolan tvärs över gatan men en dag i veckan kommer hon till den anpassade grundskolan Bredablickskolan.

– Jag har en speciell bokvagn och med den kan jag ta skolbiblioteket till eleverna. Egentligen borde jag ha en melodi, som glassbilen, så att barnen vet att jag kommer, skojar Maria Schedvin.

I klassen hon ska träffa idag använder alla Legimus.

– Jag har lagt mycket tid på att förklara skillnaden på Legimus och andra digitala tjänster för pedagogerna. Legimus kan barnen använda genom hela livet, inte bara i under skolåren.

Maria presenterar fem böcker och möts av stor entusiasm från eleverna.

– Det är roligt när Maria kommer. Då får man veta vilka böcker som finns och kan hitta något nytt som man vill läsa, berättar klasskompisarna Moa och Alice.

Maria ser många vinster med att använda Legimus i arbetet.

– För de elever som inte knäckt läskoden eller fått upp läshastigheten är Legimus en ögonöppnare. Jag kommer med en vagn full av böcker som de vill men inte kan läsa. Och att visa upp och prata om den fysiska boken skapar ett otroligt läsintresse, säger Maria och fortsätter:

– I grupper som kan läsa lite mer kan jag bokprata om böcker som är mer

Att få se den fysiska boken och höra Maria Schedvin berätta om den brukar skapa ett stort intresse för berättelsen hos eleverna.

åldersadekvata och med mer text utan att känna att det inte passar eller är för svårt för eleverna för jag vet att de kan läsa böckerna i Legimus. De kan läsa för att träna på att avkoda med tryckta böcker, men de behöver också boosta sitt läsintresse. Då behöver de läsa böcker där handlingen inte är för lätt utan som de tycker är intressanta eller spännande.

Lyssna in lärarna, men lär också känna eleverna och utgå från deras behov.

Det fanns ingen skolbibliotekarie på Bredablickskolan innan Maria började där. Det har inneburit både utmaningar och möjligheter.

– I samråd med rektorer och personal har jag försökt bygga en hållbar verksamhet utifrån skolans förutsättningar. Mitt fokus har varit att lära känna elever och skolan, skapa rutiner och att säkerställa att alla elever har konton på Legimus och kan använda det utifrån sina förutsättningar, berättar hon.

– Mina rektorer ger mig förutsättningar i fråga om tid. Vi har ett nära samarbete och det finns både nyfikenhet och lyhördhet från deras sida. Legimus är en demokratifråga och det tror jag att de förstår.

Maria har också poängterat hur viktigt det är att eleverna besöker folkbiblioteket.

– Det är det bibliotek barnen använder när de slutat skolan – det är deras livsbibliotek. Vi har gått dit med flera grupper.

Snart sitter klassen med hörlurar på och läser sina böcker. Maria berättar vad hon tycker är viktigast när man arbetar som

Det är viktigt att våga utmana eleverna, menar Maria Schedvin.

skolbibliotekarie i den anpassade grundskolan.

– Som på alla skolbibliotek är det relationen man bygger upp med eleverna. Jag har lärt känna eleverna, lärt mig deras namn och varit nära dem. Jag tror att man behöver vara nyfiken och inte utgå från någonting. Jag har höga förväntningar på eleverna och försöker utmana utifrån mitt perspektiv. Jag upplever att allt jag gjort tidigare med elever i grundskolan kan jag göra med elever i anpassade grundskolan. Jag behöver bara skruva på det lite och göra det lite långsammare, säger hon.

– Våga testa! Lyssna in lärarna, men lär också känna eleverna och utgå från deras behov. Du får så otroligt mycket tillbaka med denna elevgrupp! ●

Ny taktil bilderbok:

Maja tittar på naturen – våren

Nu är den tredje taktila bilderboken om Maja här. I den här boken upplever Maja våren, när allt börjar gro och växa igen. Läsaren får följa hur en groda blir till och lära sig om göken som lägger ägg i andras bon. Boken har punktskrift, tryckt

text i storstil och svällpappersbilder i färg och baseras på Lena Andersons och Ulf Svedbergs bok Maja tittar på naturen, där innehållet är indelat efter de fyra årstiderna. Boken finns att låna i Legimus och att köpa på mtm.se

Böckerna finns både som talbok och punkt skriftsbok i Legimus.

ILLUSTRATION: MOA HOFF

Årets tema under Läslovet var vänlighet. Vänlighet och vänskap är viktigt för oss alla och här kommer några boktips om att vara vänner. Ibland är det lätt, ibland är det svårt – men det är nästan alltid värt det.

TEXT: IDA BENGMARK

Boktips: vänlighet

Maryam och mormorsmålet

av Minoos Shams

Rekommenderad läsålder: 6 – 9 år

Maryam kommer till Sverige med sin familj precis när en ny hösttermin ska börja. När Maryam börjar skolan är det svårt, och hon vill inte lära sig svenska. Hon vill prata som hon brukar, som hon alltid pratat med mormor hemma i Iran. Snart får hon i alla fall en vän och hon upptäcker något magiskt: även om man pratar olika språk och inte förstår varandra så bra, låter skratt likadant på alla språk!

Bli sams

av Helena Bross

Rekommenderad läsålder: 6 – 9 år

Lova och Siri går i samma klass. De är bästa kompisar och sitter bredvid varandra. Under en lektion när de ritar djur lånar Lova ett fint suddgummi i form av en fjärl av Siri. Lova suddar så hårt att suddgummit går sönder. Siri blir arg och bästisarna blir ovänner. Kan de bli vänner igen? **Bli sams** är den trettonde delen i serien om barnen i Klass 1b. Böckerna är fristående från varandra och har något eller några av barnen i klassen som huvudpersoner.

Alla borde ha en Ruben

av Katja Tydén

Rekommenderad läsålder: 9 – 12 år

När Rubens morbror Anders berättar att han ska resa iväg blir Ruben inte glad. När han dessutom får reda på att Anders ska vara borta jättelänge blir det ännu värre. Anders är nämligen inte bara Rubens morbror utan också hans allra roligaste och bästa kompis. Allt har blivit så konstigt sedan mamma och pappa skilde sig, men med Anders är allt alltid bra. Hur ska det nu bli för Ruben?

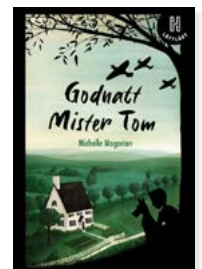

Godnatt Mister Tom (lättläst)

av Michelle Magorian

Rekommenderad läsålder: 12 – 15 år

När andra världskriget bryter ut måste William lämna London. Han hamnar ute på landet hos enstöringen Tom och hans hund Sammy. I början är allt svårt och konstigt och William känner sig rädd och ensam. Men snart växer en stark vänskap fram. De blir nära vänner alla tre och snart trivs William riktigt bra. Men precis när allt faller på plats kommer beskedet att han måste flytta igen. Finns det något sätt för honom och Tom att få fortsätta vara tillsammans?

5 frågor till...

...**Ann Gomér** som vinner Studieförbundet Vuxenskolans litteraturpris Lättlästpriset 2023.

TEXT: BJÖRN GADD

FOTO: ELIHN WIESELBLAD

Du vinner priset för din bok *Rockfesten*. Hur känns det?

– Jag är jätteglad, att få det här priset känns som att man nått toppen i genren! Det finns inget annat pris som är bättre än detta, så något har jag ju gjort rätt!

Vad tror du att juryn föll för?

– Jag tror att många kan känna igen sig i boken och bokens karaktärer. Sen tror jag att min blandning av humor och skildringar av jobbigare känslor uppskattas. Jag är inte rädd för att ha med konflikter i mina böcker, men samtidigt är humorn jätteviktig.

Vad betyder det för dig att din bok har vunnit ett pris?

– Det är så klart en bekräftelse på att mina böcker funkar. Häromdagen hörde en SFI-lärare av sig och berättade att hon tyckte att böckerna var fantastiska att arbeta med i klassrummet. Det är jätteroligt att få sådan feedback, men det smäller extra högt att ens bok blir utsedd till årets bästa lättlästa bok.

Vad kan priset ge för ringar på vattnet?

– Jag tycker att det här priset sätter lättlästa böcker på dagordningen på ett jättebra sätt, att uppmärksamma lättlästa böcker som har vuxna som målgrupp. Det jag brinner mest för är att fler människor med intellektuell funktionsnedsättning ska få möjlighet att

läsa och få tillgång till böcker. I skolan finns böcker på ett naturligt sätt. Men efter skolan kan det lätt bli så att läsandet faller. Om det inte finns någon på din gruppbostad eller din dagliga verksamhet som är intresserad av böcker är det lätt att läsandet förbises för den här gruppen. Särskilt eftersom många kan ha svårt att själva gå till biblioteket och låna böcker.

Vad ska du göra med prispengarna?

– Min dotter ska snart flytta till Bufalo i New York. Där finns det också jättefina fågelskådarmöjligheter, så det blir en resa dit så snart som möjligt. ●

”

Fler människor med intellektuell funktionsnedsättning ska få möjlighet att läsa.

Rockfesten är tredje delen i feelgoodserien om grannarna på gruppboendet Bofinken. Spåren i snön och Älskar, älskar inte är första och andra delen.

Under 2023 har Vilja förlag släppt flera bearbetningar av prisbelönta och hyllade böcker. Här tipsar vi om några av dem.

Hyllade böcker som bearbetats till lättläst

Jorden runt på 80 dagar

av Jules Verne

Phileas Fogg slår vad med vännerna om att han kan resa jorden runt på 80 dagar. Det blir ett hisnande äventyr och en kamp mot klockan. Boken ingår i Viljas serie Tidlösa berättelser där välkända sagor och klassiker har skrivits om till lättläst. På så sätt kan man vara flera som läser samma berättelse men på sina egna villkor.

Bortom mammas gata

av Alexandra Pascalidou

I Alexandra Pascalidous hyllade självbiografi berättar hon om flykten till Sverige, uppväxten i förorten Rinkeby utanför Stockholm och om den hårda kampen för att nå sina drömmar. En stark berättelse om utanförskap, diskriminering och rasism.

Hilma af Klint – Ett liv

av Linnea Lundborg

När Hilma af Klint levde var det ingen som förstod sig på hennes konst. Nu är hon en av Sveriges mest berömda konstnärer och hennes verk visas världen över. Boken ingår i Viljas serie lättlästa biografier om personer som förändrat världen och innehåller många bilder på Hilma af Klint själv och foton av hennes tavlor.

Mannen under trappan

av Marie Hermanson

Fredrik lever ett lyckligt liv och har just flyttat in i sitt drömhus med sin fru och två barn. Men så händer något. En morgon möter han en ovårdad man i hallen som säger att han bor där, under trappan. Nu börjar Fredriks kamp för att inte släppa tag om verkligheten. Boken utspelar sig i gränslandet mellan verklighet och mardröm.

Laga julmat med Jessica Frej!

Matprofilen Jessica Frej har gett ut en lättläst jul-kokbok – **Laga julmat**. Alla recept är illustrerade med tydliga instruktioner steg-för-steg och pedagogiska bilder. Den finns i bokhandeln och i Legimus som tal- och punktskriftbok.

Läsning i fängelse kan förändra livet

På våra fängelser finns människor som av olika anledningar hamnat i utanförskap och kriminalitet. Kan lättlästa böcker och läsning bidra till ett annat liv?

På vår mtm.screen9.tv kan du se fängelsebibliotekarie Thomas Öhnell och författaren Helene Lumholdt samtala om just detta. Helene Lumholdt har nyligen kommit ut med den lättlästa boken **I fängelse**. Där intervjuar hon den före detta fången Hussein som berättar att biblioteket blev hans räddning.

Fängelsebiblioteket var viktigt för Hussein.

”Det är svårt att ljuga på lättläst”

Lättläst och klarspråk blir allt viktigare i samhället. Det menar Maria O'Donnell som nu får ansvar för språkfrågor på MTM.

TEXT: HEDVIG WEIBULL

Efter många års arbete inom MTM, både med att utveckla verksamheten och på tidigare Centrum för lättläst, får Maria O'Donnell ett delvis nytt ansvar. Hon kommer att ha hand om både språkfrågor och om myndighetens dialog med brukarorganisationer. En kombination som kan leda till att fler blir medvetna om hur viktiga språkfrågor är.

– Alla som vill nå ut med ett budskap ska göra sitt yttersta för att få fram vad man vill ha sagt, säger hon.

Det handlar inte bara om att skriva enkelt. Det handlar om att tänka efter hur man vill nå mottagaren, konstaterar Maria O'Donnell.

– Det kan vara att man behöver använda punkt-skrift, att man erbjuder möjligheten att lyssna på en text, eller att man skriver akademiskt språk, det viktiga är att man har en mottagaranpassning.

Personligen gläds hon över att bidra till att fler lär sig skriva klarspråk genom utbildningar och handledningar på MTM.

– I den nya rollen får jag användning för den expertis som jag har byggt upp under väldigt många år, säger Maria O'Donnell.

Enligt språklagen ska myndigheter skriva klarspråk. Språket ska vara enkelt, vårdat och begripligt. Men även lätt svenska och lättlästa texter kommer bli allt viktigare för det offentliga. För MTM:s del blir det första steget lättlästa versioner av viktiga texter på sin webbplats.

– I och med att vi arbetar med tillgänglighet är det helt självklart, säger Maria O'Donnell.

Hon har sett hur allt fler myndigheter erbjuder läsaren lättlästa texter. Men lättläst har inte alltid

FOTO: SARAH PERFEKT ILLUSTRATION: JOAKIM AGERWALD

Det är lätt att gömma sig språkligt i en text genom att använda svåra ord. Det menar Maria O'Donnell, ansvarig för språkfrågor på MTM.

varit efterfrågat i det offentliga. När Maria O'Donnell började hålla utbildningar i lättläst i början av 2000-talet fanns det alltid personer som blev provocerade av hennes budskap.

– De blev på gränsen till arga för att de tyckte att lättläst förenklar språket på ett negativt sätt. Jag mötte personer som upplevde att lättläst dumförklarar läsaren.

Hennes svar blev att det är bättre att läsa något än att inte läsa alls.

– Men lättläst kan också vara väldigt befriande! Jag kände att jag befriade många människor. Många vågade hitta sin egen röst när de lärde sig skriva lättläst. De kunde slå sönder gamla tråkiga föreställningar om hur det måste vara. Lättläst kan vara en revolutionär kraft. Och det är svårt att ljuga på lättläst!

Hur menar du då?

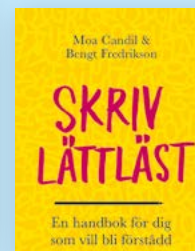
– Jo jag menar att man kan gömma sig språkligt i en text genom att använda passiva verbformer, svåra ord eller ord med dubbel betydelse. Det kan man inte i en lättläst text. Du måste ha aktiv verbform och berätta vem som gör vad. Du tvingas bli så tydlig att det i sig kan bli väldigt kraftfullt, säger Maria O'Donnell. ●

Vad är skillanden mellan klarspråk och lättläst?

Enkelt förklarat är klarspråk för alla och lättläst för personer med uttalade svårigheter. Med klarspråk menar man ofta myndighetstexter som är skrivna på ett vårdat, enkelt och begripligt språk. Lättlästa texter är anpassade för att läsare med lässvårigheter enklare ska kunna läsa och förstå information och litteratur.

Institutet för språk och folkminnen har en vägledning i klarspråk på isof.se.

ILL-förlagets bok **Skriv lättläst** finns många bra tips.

Viktigt samtal om muntlig berättartradition

Hur fångar folkbiblioteken upp den muntliga berättartraditionen som finns hos nationella minoritets-språk? Den frågan stod i centrum för ett samtal på årets Bokmessa.

– Vi ska jobba språkfrämjande och läsfrämjande. Vi skulle kunna koppla ihop museerna och deras föremål med arkiven och berättelserna och med biblioteken som är en fantastisk arena, öppen för alla. Det säger etnolog Charlotte Hyltén-Cavallius, verksam vid Isf, Institutet för språk och folkminnen.

Hon har forskat kring den muntliga berättartradition som finns i svenska offentliga arkiv och vill se en nationell samling från regeringshåll kring arkiv, bibliotek och museer. Också

bibliotekskonsumenten Hanna Karolina Schimmer vid Samernas bibliotek tror att folkbiblioteken kan arbeta ännu mer med både civilsamhället och kunskapsinstitutioner.

– Det är viktigt att biblioteken visar sin vilja. För det finns inte ett jättetarkt förtroende att bibliotek kan vara något för mig som same, säger hon.

Alla har heller inte språket med sig. Vissa har enbart det talade och inte det skrivna. För Hanna Karolina Schimmer är olikheterna hos målgruppen en stor anledning att lyfta berättelserna som kan finnas i sång, jojk, slöjd och andra kulturföremål.

– Och jag vill påminna biblioteken om att ni inte behöver förvänta er resultat på en gång. Det var ett

Se samtalet på **mtm.screen9.tv**

Hanna Karolina Schimmer och Charlotte Hyltén-Cavallius.

bibliotek som började göra samiska arrangemang och var deppiga för att det inte kom så många. Men jag mötte senare äldre sameer som hade sett det och de kände sig sedda och uppmärksammade.

Hedvig Weibull

Fråga oss!

Kontaktcenter på MTM tar emot många frågor kring tillgänglig läsning. Här nedan berättar vi om några nyheter som vi just nu får frågor om.

FOTO: ANETTE SÄSTRÖM

Amanda, Emelie, Anna, Niklas och Johan.

Registrera konto i Legimus för personer som omfattas av massflyktsdirektivet

Personer som omfattas av massflyktsdirektivet och varken har LMA-kort eller samordningsnummer kan få Legimus-konto. Kontakta oss på: info@mtm.se med information om personens namn och födelsedatum (år, månad, dag). Vi återkommer då med information om hur ni kan registrera personen.

Registrera konto i Legimus för utländska gymnasieelever i Sverige

Utländska elever som studerar på gymnasium i Sverige kan få ett tillfälligt konto för egen nedladdning. Kontakta info@mtm.se och uppge elevens namn, födelsedatum och beräknad studietid i Sverige. Vi återkopplar med ett tillfälligt MTM-nummer och instruktioner om hur ni går vidare för att registrera eleven.

Nya Legimus.se

I förra numret av Läsliv berättade vi om nya Legimus.se och de förändringar som skett. Vi vill påminna om menyn "För bibliotek" som du ser när du loggar in med ditt registrerarkonto. Där hittar du mycket information för att hantera användare, vanliga frågor och svar och information om särskilda fall. Har du frågor du inte får svar på där – kontakta oss på Kontaktcenter så hjälper vi dig!

MTM:s inspelade seminarier och webbutbildningar

Vi får många frågor om vilka digitala utbildningar MTM erbjuder och vi vill gärna tipsa om vår videoplattform. Där hittar du utbildningar i Legimus och även många av våra webinarier och seminarier. Du hittar den på mtm.screen9.tv. ●

MTM:s Kontaktcenter

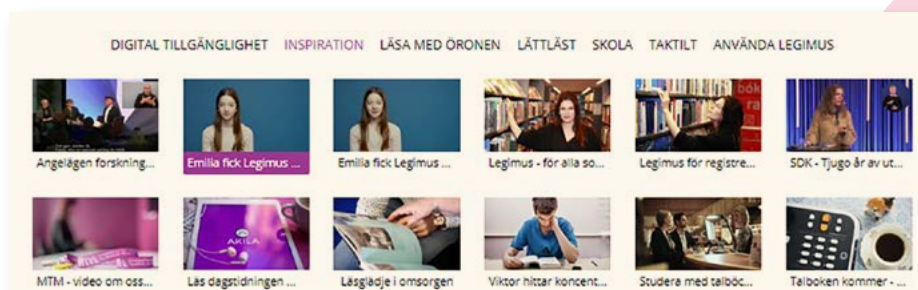
040-653 2710

info@mtm.se

Öppettider:

Måndag–fredag

klockan 8.30–12.

Se utbildningar och webinarier om tillgänglig läsning på videoplattformen mtm.screen9.tv

Det vet katten!

Kan du para ihop text och bild? Varje text beskriver en berättelse med koppling till katter. Bilden har något att göra med berättelsens karaktär eller författare.

A

B

C

D

E

1

Mjölharens yngste son får en talande katt som lovar makt och rikedom. Med list och finurlighet håller katten sitt löfte. En osynlig adelsman är viktig för framgången. Antonio Banderas ger röst åt kissen i den amerikanska filmversionen av berättelsen.

2

Familijs katt blir överkörd och får sin vila på en gravplats. När katten återuppstår är den sig lik till det yttre, men något är kusligt annorlunda. Mäktiga krafter har satts i rörelse. En tragedi får familjen att kalla på de döda. Det ska de ångra.

3

T.S. Eliot har skrivit en samling underfundiga dikter om kattnamn, olika kattpersonligheter och om konsten att umgås med en katt. Texten i Andrew Lloyd Webbers musikal Cats bygger på dikterna. Glamourkatten Grizabella sjunger en oföglömlig sång.

4

Gatumusikern James hittar en skadad och övergiven katt i sin trappuppgång. Egentligen har han inte alls någon möjlighet att ta hand om ett husdjur, men han gör det ändå. Katten flyttar in till James och snart är de båda Londonborna oskiljaktiga.

5

Ett barn som har tråkigt följer efter en figur som har bråttom i väg. Katten är en av många figurer som barnet träffar. Den har namn efter ett grevskap och en särskild förmåga: Att kunna tona ut i tomma intet. Alltid brett leende.

Quiz av Ellen Follin

SVAR: 1+A = Mästerkatten i stövlar och adelsmannen Markisen från Carabas. 2+E = Jurtjyrkogården av Stephen King. 3+D = De knepliga katternas bok och låten Memory. 4+C = Gatukatten Bob. 5+B = Alice i Underlandet och droctningen Hjårter Dam.

Seriestrippen

Jag gjorde det, läste mig svenska!

”Jag har varit två år i Sverige. Mina kompisar frågar hur jag kunde lära mig svenska så snabbt. Då säger jag: läs mycket böcker, först lättlästa sedan svårare.”

Saeed Saeedi, studerande

Läs mer om
lättlästa böcker
på mtm.se

MTM är Sveriges ledande kunskapscentrum för tillgängliga medier. Vi gör talböcker, taltidningar, punktskrift, lättlästa böcker och lättlästa nyheter. **Vi ger alla möjlighet att läsa.**